

Istanbul Üniversitesi'nden Diploma Alan İlk Kız

Şekibe Ali

TAHA TOROS

Türk toplumu, kadınlara layık olduğu kültürü sağlamakta hayli geç kaldı. Tarihimizde Tanzimat adı ile bilinen, devletin iç ve dış siyasetinde batıya yönelik hareketi -tam olmasa bile- bu konuyu gündeme getirdi.

19. asrın ikinci yarısında, ilk defa kızlar için okullar açtıran, ilk Maarif Nâzırı (İlk Eğitim Bakanı) Abdurrahman Sami Paşa ile Sadrazam Saffet Paşa'nın atıkları temeller, Meşrutiyet inkılabından sonra, kültür yuvalarının çoğalmasını sağladı. 1908 Meşrutiyet İnkılabı kadınlara bakış açısından, önemli kararların alındığı bir dönemdir. Türk kadınlığının kültürle bezen-

nu'na ilk giren ve birincilikle diploma alan ilk Türk kızdır.

Şekibe Hanım'ın renkli bir aile çevresi var. Babası Ali Bey Fransız kökenli -De La Grange adında- bir aristokrattır!

De La Grange, İstanbul'a babası ile geldiğinde, delikanlılık çağına girmiş, çok yabancı dil bilen bir teknisyendi. İlk zamanlarda, sarayda görev aldıkları esnada, baba-oğul Müslüman oldular. Ali adını alan delikanlı, çok sarışın olduğundan çevresinde bazan Sarı Ali, İngilizlere de tercümanlık yaptığından İngiliz Ali Bey olarak tanındı. Aslında İngilizlikle alâkası yoktu. Ama herkes onu, İngiliz Ali Bey olarak bilirdi. Bir yabancı şirket tarafından yapılan Adana-Mersin demiryolu işletmesinde, daha sonra görev alan Ali Bey, Adana'nın tanınmış ailelerinden birinin kızı olan Fatma Hanım ile evlendi.

Bu evlilikten dört çocukları oldu. İlk kızları Adile (Necatı Pankoğlu) 1888 yılında, Şekibe Ali (Ögel) 1890 yılında, Hakkı (Ögel) 1892'de, Mahmut (Ögel) 1893 yılında doğdular. Bunlar Sultan Abdülhamit döneminin çocuklarıdır.

Ali Bey, daha sonra, İstanbul'a yer-

mesi, özleştirilmesi, yüksek tahsil ile tanıştırılması bu dönemde başladı.

Sultan Reşad'ın saltanatı yıllarında, Maarif Nâzırı Şükrü Bey'in yönetiminde alınan iki karar Türk kızlarına ışıklı iki pencere açtı. Bunlardan biri İnas Darülfünunu yani kızlar için üniversite, diğeri İnas Sanayi-i Nefise Mektebi yani kızlar için güzel sanatlar okuluymdu.

Eğitim ve sanat alanında 1914 yılının bu yüksek bilim yuvaları, Türk kadınlarının zirveye ulaşmalarında etken oldu. Yazımızın başlığında adı geçen Şekibe Ali İnas Darülfünü-

Bildiği üzere Taha Toros, orijinal belge ve ilginç bilgilerle, yayın hayatımıza, kültür tarihimize katkılarda bulunan bir yazarımızdır.

Ne var ki, kendine özgü bir türü yaşatan Sayın Toros, yazdıklarının sürekli olarak kaynak gösterilmeden kullanıldığından şikâyetçidir. Bu tür bilgilerden yoksun kişilerce bazen aynen bazen değişiklikler yapılarak yaratılan, kaynak gösterilmekten kaçınılan bilgi ve belgelerin kullanılması, yazarlık ve araştırmacılık ciddiyetiyle bağdaşmadığı gibi yerleşmiş yayın kurallarına da aykırıdır. Mevzuattaki yetersizlik de, böylesi makalelerin kolaylıkla çalınmasına neden olmaktadır.

Eser sahiplerinin haklarının korunması ana prensibimizdir. Bu nedenle sayın Taha Toros'un yazılarının ve diğer ürünlerinin izin alınmadan kullanılmamasını önemle duyuruyoruz.

Tarih ve Toplum

Şekibe Hanımın babası, Fransız asizadelelerinden De La Granche, Müslümanlağı kabul ettikten sonra, Ali adını aldı.

(Üstte) Şekibe Ali ve ailesi. Şekibe Hanım (ayakta) babası Ali Bey, annesi Fatma Hanım. Ablası Adile Hanım ve yeğenleri ile. (Yanda) Şekibe Hanım 1918'de, Bursa'da Kız Öğretmen Okulu Müdüresiyken.

Şekibe Ali'nin ablası Adile Necati 1914'te Seyyale Dergisini ortaklaşa çıkardılar

teşebbüsüne değinmeliyiz. Şekibe Ali, beş yıllık öğretmenliğinin deneyimi ve edindiği özel bilgilerin etkisiyle, Türk kadınlığının yüceltilmesini amaçlayan, bir dergi de çıkardı. Aynı zamanda bir öğretmen olan ablası Adile Necati ile birlikte hanımlara mahsus olmak üzere 22 Mayıs 1914 tarihinde Seyyale adındaki dergiyi yayınladılar. Derginin bütün sayfaları kadın konularını işlemekteydi. Derginin müdürlüğünü üstlenen Şekibe

leştii. Çocuklarına Batı ve Doğu kültürü vererek, onları dönemin üst düzey eğitimi ile yetiştirdi.

Şekibe Ali, Aksaray Kız Sanayi Okulu'nu, Kız Rüşdiyesi'ni ve Kız Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Zamanına göre modern kılık kıyafeti ile, upuzun boyu ile, tatlı bir İstanbul şivesiyle, etkileyici konuşması ve Tefik Fikret etkisinde yazdığı şiirlerinin yayınlanmasıyla, döneminin gözde kızları arasında yer aldı.

1910 yılında önce Süleymaniye son-

ra Cihangir Kız Ruştiyelerinde öğretmenlik yaptı. Bu öğretmenlikleri sırasında, İstanbul'da Türk kızlarına yüksek eğitim sağlayan ilk kadın üniversitesinin ilk öğrencisi ve buradan birincilikle diploma alan ilk Türk kıza oldu. Bu İnas Darülfununu'nda kızlar, yalnız Riyaziye, Tabiiye ve Edebiyat konularında öğrenim vaparlardı. Kızların Hukuk ve Tıp tahsilleri yapmaları yasaktı.

Bu arada Şekibe Ali'nin ilginç bir

Ali'nin bir de şiiri yayınlanmıştı.

Şekibe Ali'nin göğüs kabartan görevlerinden biri de Osmanlı döneminde -eşine hiç rastlanmayan- genç bir yaşta, 1917'de Balıkesir, 1918 yılında da Bursa Kız Öğretmen Okullarının müdüreliliğini yapmasıdır. Ne var ki Kurtuluş Savaşı'nın başladığı yıllarda, Ankara'daki Millicilerle Vatanserver duygularla işbirliği yapması üzerine, Damat Ferit hükümetince görevi-

